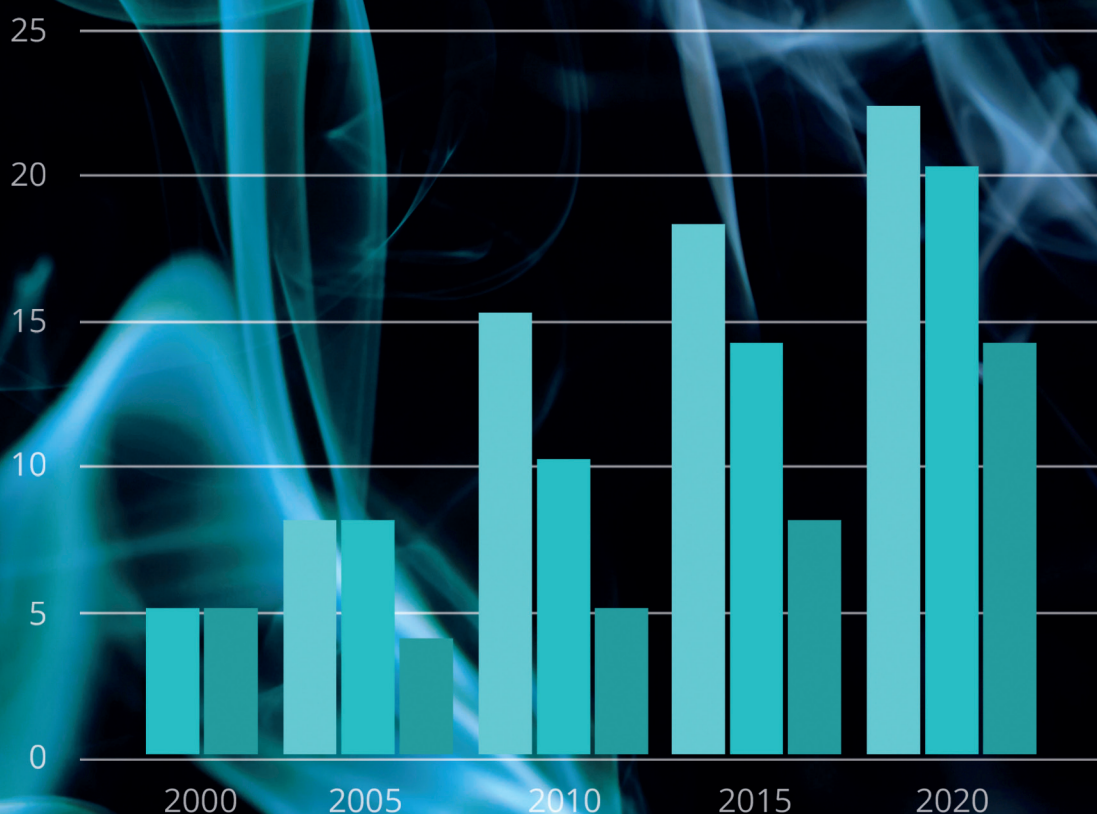

II.

FINANČNÍ ZRALOST V PRAXI

Případové studie a pracovní listy
pro školy nebo rodiče
na podporu finanční gramotnosti

Veronika Kalátová

OBSAH

SLOVA EKONOMŮ	4
Myšlenky Liberty Finance	4
Myšlenky Radovana Vávry	6
PROČ FINANČNÍ ZRALOST V PRAXI?	7
PŮJČKA NENÍ ZDARMA – RPSN	9
Základní názvosloví půjček	10
Znalost nákladovosti půjčky se vyplatí	11
Jak se splácí úmor a úrok	13
TYPY PŮJČEK	16
Kdy je půjčka radostí a kdy starostí	17
Typy půjček	17
Rozdíl mezi spotřebitelským úvěrem a kontokorentem	18
KREDITNÍ KARTA	23
Jaké poplatky a sazby mají kreditní karty	24
Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou	25
(NE)VÝHODY SROVNÁVAČŮ	29
Hledání férové ceny	30
ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ V DŮCHODU	34
Názvosloví důchodové problematiky	35
Realita výše starobního důchodu	36
Penzijní spoření	37
Příprava kapitálu na stáří	38
STAVEBNÍ SPOŘENÍ	42
Jak funguje stavební spoření	43
Stavební spoření, nebo spořicí účet	44
Záludnosti stavebního spoření	44
INVESTIČNÍ RIZIKA	48
Co je to spořicí účet, dluhopis a akcie	49
Výhody a nevýhody investičních aktiv	49
Rizika investičních aktiv	51
ALOKACE A DIVERZIFIKACE	54
Diverzifikace nejen dle typu investičních aktiv	55
Dopad alokace na celkový výnos investice	56
Proč dodržet investiční strategii	56

FONDY/ETF	60
Princip fungování fondů	61
Co jsou ETF	62
Nákladovost fondů	62
Kouzlo složeného úročení	63
 BITCOINOVÉ PENÍZE	 70
Jak vznikají peníze	71
Co je to bitcoin	72
Rizika bitcoinu	74
Poplatková politika bitcoinu	75
 KYBERBEZPEČNOST	 79
Co je to kyberbezpečnost	80
Názvosloví kyberkriminality	80
Kyberbezpečnost – prevence	80
Silné heslo se vyplatí	81
 OCHRANA SPOTŘEBITELE	 85
Odstoupení od smlouvy a reklamace	86
Kdy a jak na chargeback	87
Nekalé praktiky ve finančních produktech a jak se bránit	88
Ochrana spotřebitele u úvěrového produktu	89
 ZÁVĚR	 94
Seznam použité literatury a dalších pramenů	95
Tematický rejstřík	97
Info o autorce	98
Prohlášení o ochraně vlastnických práv	98
Sponzoři	99

SLOVA EKONOMŮ

Myšlenky Liberty Finance

Poděkování

Úvodem bychom rádi poděkovali Veronice Kalátové, mentorce, lektorce a propagátorce finanční gramotnosti, a snad nebudeme troufalí, když řekneme i naši kamarádce. Jsme nadšení, že můžeme pomáhat Veronice s šířením skvělých myšlenek na téma finance, které jsou v dnešní době potřeba více než kdy jindy v historii. A právě tato publikace je přesně to, co potřebují nejen pedagogové, aby si zvýšili své finanční kompetence, ale i rodiče, kteří nechtějí nechat finanční vzdělávání mládeže pouze na škole. Veroniko, děkujeme Ti za vše, zejména za Tvou snahu a vytrvalost dostat tyto znalosti mezi širokou veřejnost a vzdělávat tak náš národ!

Čím je pro nás finanční gramotnost

Proč je pro nás finanční gramotnost tak důležitá a co s námi dělá? Jistě si vybavíte pocity, když vás něco nadchne. Například se díváte na skvělý film, posloucháte oblíbenou písničku nebo se zabýváte svým oblíbeným sportem či koníčkem. Dodává vám to sílu a nadšení rozvíjet se v dalších směrech těchto zájmů. Nam se toto nadšení projevuje při šíření finanční gramotnosti mezi veřejnost, a především – naše klienty.

Říkali jsme si: „Jak je to možné?“ Dochází nám to vždy při práci s klienty, u kterých pozorujeme nadšení a aktivní zájem o finanční plánování v situacích, kdy si přesně ukážeme, jak by měly vypadat následující kroky, které vedou k finanční stabilitě a prosperitě. Tušíme, jaké pocity klienti při tomto průlomovém přemýšlení o svých penězích zažívají, neboť jsme si prošli stejnými „aha momenty“, když jsme nastavovali finance sami sobě tak, aby celý plán, jenž zahrnuje minulost, současnost i budoucnost našeho ekonomického hospodaření, do sebe zapadal jako puzzle.

Proč finanční gramotnost?

Proč se však vzdělávat ve finanční gramotnosti? Je vůbec zralost ve finanční gramotnosti nezbytná pro život obdobně jako četba či matematika? Nedostatečná finanční gramotnost často způsobuje, že lidé lehce podlehnou lákavým akcím z reklam, kde se usmívá nějaký herec a zpívá si, jak je skvělé si půjčit a zadlužit se, navíc když k tomu ještě získáte dárek. Mnoho lidí netuší, jak zacházet s penězi, jak si je udržet, případně rozšiřovat svůj finanční majetek. Mnohem častější je v naší zemi zadluženost než finanční prosperita. Proto lidé nedokáží promýšlet své finanční kroky a v čase svého života získávat majetek. Věříme, že stačí pochopit základní principy, které jsou skvěle popsány v této knize včetně interaktivních cvičení, díky kterým snáze pochopíte, kudy vede cesta k finančnímu zdraví.

Čím je pro nás tato kniha?

Tyto případové studie a pracovní listy pro nás nejsou jen další podklady pro finanční gramotnost. Staly se pro nás trvalým zdrojem a inspirací při objevování vzdělávacího potenciálu našich blízkých i klientů. Navíc nás v mnoha případech dovedly k dalším pohledům na finanční problematiku v lidsky pochopitelném vysvětlení díky podání autorky.

Dnešní doba

Finanční gramotnost nebyla nikdy atraktivnějším tématem, než je tomu v dnešní době. Pandemie covid-19, vysoká inflace, absence penzijní reformy a stárnutí populace jsou témata, která se začala veřejně diskutovat teprve nedávno, a jde o klíčové oblasti číslo jedna pro většinu populace. V informační přehlcenosti se však není lehké vyznat. Lidé, kteří potřebují řešit finanční situaci, ať už ochraně úspor, snížením závazků nebo optimalizací produktů kvůli změnám, které se v životě stávají, nejsou schopni se jednoduše orientovat v bohaté nabídce služeb a produktů. Kvůli tomuto stavu se bohužel začínají objevovat čím dál častěji podvodné společnosti, které se snaží z lidí vylákat peníze na svých „zázračných“ investičních příležitostech. Rovněž kvůli tomu děkujeme Veronice za ochotu vytvořit projekt Finanční zralost, který pomáhá lidem po celé zemi najít klíč k finanční spokojenosti, prosperitě a učí právě kritickému myšlení.

Hledáte-li finančního partnera nebo se sami chcete stát profesionálem ve světě financí, případně hledáte-li zajímavou praxi ke studiu, kde se dozvíte spoustu nových věcí ze světa investic a finančního plánování, rozhodně se na nás můžete obrátit.

TÝM LIBERTY FINANCE OCHRANA BOHATSTVÍ

www.libertyfinance.cz

info@libertyfinance.cz

Myšlenky Radovana Vávry

Pokud se chcete v Česku stát řidičem taxíku, máte k tomu ideální podmínky. Dopravní výchova se řeší už ve školce, děti chodí na dopravní hřiště a formou jednoduché hry se učí zvládat riziko, které pohyb v dopravním prostoru přináší. Situace je pak dobrá i na základních školách, kde dopravní výchova pokračuje. Po dovršení plnoletosti si u nás může každý bez problémů udělat řidičák. Existuje obrovské množství autoškol, které se každému formou výuky přizpůsobí. Chcete řidičák jenom na automat? Ale beze všeho. Chcete kurz zvládnout velmi rychle? Ale beze všeho. Už řidičák máte a chcete se v jízdě zdokonalit? Beze všeho, jsme vám rádi k službám. Stát na bezpečnost silničního provozu dokonce zřídil organizaci s vlastním rozpočtem, která připravuje různé detailní strategie. Stát také v této oblasti vykonává dozor, kdy rizikové chování postihuje jak finančně, tak až třeba zákazem činnosti.

Jenže co dělat, pokud se chcete stát finančně nezávislým? Jak vám stát pomáhá v této oblasti? Jednoslovná odpověď je NIJAK! Finanční nezávislost je u nás stále neznámým pojmem a je obestřena mlhou předsudků, bádorek a vyložených nesmyslů. Asi nejhorší je představa, že „bohatství a finanční svoboda nejsou pro mne, tam já se nikdy nedostanu a týká se to jenom úzké skupiny vyvolených“. Tohle je naprostý nesmysl a prvním úkolem každého je tuto toxickou představu opustit. Slyšeli jste snad někoho někdy říkat, že řidičák není pro mne? Že řidičák je jenom pro bohaté a mne se řízení auta netýká?

Spousta aktivit výběrovou povahu má. Špičkovým sportovcem, umělcem, odborníkem se stane mizivě procento populace. K dosažení takového cíle jsou, vedle disciplíny a znalostí, nutné vrozené předpoklady. Talent, somatotyp, inteligence. Všechno tohle dědíme po předcích a nic s tím v zásadě neuděláme. Nic z toho ale pro dosažení finanční svobody není potřeba. Finanční svoboda je automatickým, zaručeným výsledkem několika klíčových rozhodnutí. Čím dříve je uděláte, tím dříve se finančně svobodnými stanete.

Finanční svoboda je stav, kdy máte dostatečný pasivní příjem na to, abyste mohli žít způsobem, který si sami zvolíte. Můžete samozřejmě dále pracovat, nebo strávit život na cestách. Můžete se klidně věnovat práci pro společnost, která by vás sice sama o sobě neuživila, ale poskytuje vám uspokojení a díky vaší finanční svobodě si ji můžete dovolit. Stručně řečeno, teprve finančně svobodný člověk je skutečným majitelem svého vlastního života!

K finanční svobodě se dokáže každý člověk v naší části světa proinvestovat. Nechci tady uvádět modelové příklady kolik měsíčně potřebujete odkládat, abyste ve věku X měli majetek Y. To si můžete natukat do kalkulačky sami a udělejte to. Uvidíte, jakým zázrakem je investiční zhodnocení v dlouhém horizontu. Poradím vám ale tohle:

1. Začněte hned, nečekejte „až po“ maturitě, vysoké škole, po uzavření manželství... Ne! Začněte hned.
2. Dávejte si cíle, jejichž dosažení neobsahuje nepřiměřené riziko. Pro dosažení finanční svobody potřebujete pouze pravidelnost, čas a přiměřený výnos.
3. Berte v úvahu poplatky a hledejte mezi stejnými produkty ten nejlevnější. Vydělávat potřebujete vy a ne investiční společnost.
4. Nikdy nepřestávejte! Udržte si investiční disciplínu i jako finančně nezávislí.

Zvládnete to a budete žít plný, úžasný život. Hodně štěstí vám přeje váš Radovan Vávra. 😊

PROČ FINANČNÍ ZRALOST V PRAXI?

Projekt Finanční zralost pomáhá zvýšit si nejen **základy finanční gramotnosti**, ale také pochopit principy finančních produktů z pohledu nejčastějších chyb, které klienti dělají, učit se kritickému myšlení při posuzování nabídek od finančních poradců nebo bankéřů a sebeobraně proti manipulaci.

Projekt Finanční zralost pomáhá **myslet a chovat se nejen ekonomicky, ale také ekologicky**. Žijeme v době, kdy je nutné udržitelnost vnímat jako součást našeho života. Všichni lidé (nejen děti a mládež) by měli cílit v rámci svého osobního rozvoje na oblasti:

- ▶ **Péče o Zemi** – a nejen z pohledu ekologie, společnosti, historie, zákonů ve fyzice a chemii
- ▶ **Péče o tělo** – jak správně jíst, pít, mýt se, spát, sportovat, pracovat, ale patří sem i vztahy apod.
- ▶ **Péče o peníze** – jak chytře hospodařit, mít správné finanční návyky, znalosti a dovednosti.
- ▶ **Rozvoj kritického myšlení** – o čtenářské gramotnosti (čtení s pochopením), o kybernetice, sociálních sítích, marketingu, jak hledat „pravdivé“ informace, jak je prověřovat a jak být pozorný v mnoha směrech.

Finanční zralost v praxi jsou případové studie použitelné nejen ve školství ZŠ/SOU/SŠ/VOŠ/VŠ, ale i v rodinách tak, aby mladá generace byla lépe připravena na plavbu ve vodách finančního světa. Aby **uměla rozlišovat mezi touhou a potřebou nebo cenou a hodnotou**, aby se naučila hledat, přemýšlet, kriticky hodnotit před tím, než bude jednat.

Mládež se naučí orientovat ve světě financí, zodpovědnému rozhodování, prohloubí si znalosti odborných pojmů, bude umět lépe porovnávat nabídky finančních produktů, analyzovat rizika a předcházet případné manipulaci. **Cílem je probudit zvědavost a zájem o další finanční rozvoj, vzdělávání**, aby si mládež došla ke své vlastní finanční spokojenosti!

Život není peříčko a štěstí obvykle přeje připraveným. Věřím, že **každý krůček osvěty PROČ, CO A JAK S PENĚZI nám pomůže k udržení stabilní životní úrovně** a spokojenosti při nečekaných životních situacích – ať už se to týká našeho zdraví, ztráty zaměstnání, důchodového věku či škody na majetku.

Projekt Finanční zralost v praxi je zastřešen knihou **Finanční zralost – klíč k finanční spokojenosti**, která poskytuje podrobnější detaily a doplňující informace k pochopení problematiky. Pro ucelené vzdělávání je vhodné pracovat s **oběma díly Finanční zralost v praxi**.

Jak se v knize orientovat?

Každá z kapitol začíná příběhem ze života, na kterém je případová studie postavena. Po anotaci a popisu cíle konkrétního tématu se mentor (učitel, rodič, sociální pracovník) a vzdělávaný – žák/student – mohou pustit do práce na případové studii. Zadání je popsáno tak, aby i „neodborník“ v dané problematice zvládl mládež provést tematickou oblast. Všechny pojmy, slovní obraty jsou detailně popsány. Pokud se v knize odkazuje na webové stránky, adresy je možné naskenovat přes QR kódy. K nalezení jsou i výsledky – odpovědi na otázky, ke kterým mají vzdělávaní dojít v rámci zadaného úkolu. Shrnutí informací je možné prověřit připraveným krátkým kvízem. Na konci každé kapitoly jsou připravené pracovní listy k tisku.

Zařazení do výuky a výchovy

Pro ročníky od 4. třídy a výše ZŠ až po SOU, SŠ, VOŠ i VŠ podle náročnosti tématu. Rozsah zadání pro mládež je možné přizpůsobit věku cílové skupiny a jejich dosavadním znalostem finanční gramotnosti. Výuku je možné využít v širších souvislostech a v průřezových tématech – v ekonomii, matematice, ICT, občanské výchově, cizích jazycích, sociologii, psychologii, geografii, ekologii, právu, filozofii, etice, environmentální výchově, člověku a světu práce, člověku a životním prostředí, osobnostní a sociální výchově, fyzice, chemii aj.

Rozdělení úkolů podle úrovně

Světle tyrkysový klíč je zadání pro ZŠ – mentor rozhoduje podle úrovně mládeže, v jakém rozsahu úkol zadá.

Tmavě tyrkysový klíč je zadání pro SOU/ŠŠ/VOŠ/VŠ – mentor rozhoduje podle úrovně mládeže, v jakém rozsahu úkol zadá.

Obě barevné varianty je možné použít pro všechny, kteří se v dané oblasti rozvíjejí. Pro starší mládež je možné úkol projít rychleji, aby se sjednotily znalosti dané oblasti.

Názvosloví pro účely této sbírky:

MENTOR = lektor, učitel, pedagog, rodič, sociální pracovník

STUDENT = žák, učeň, student, vzdělávaný

PŮJČKA NENÍ ZDARMA – RPSN

Dcera přijde do obývacího pokoje a vrhne se na maminku se slovy: „**Mami, nutně potřebuji nový mobil! Všichni ve škole mají iPhone a já vypadám jako looser s tím svým číňánkem.**“ Maminka pozoruje dcerku a položí jí otázku: „A copak má ten iPhone jiného než tvůj mobil, jaké funkce nebo aplikace ti tam chybí?“ Dcera chvíli přemýšlí a pak jen odpoví: „Prostě iPhone je lepší, ty tomu nerozumíš!“ „No, já si myslím, že nový mobil nepotřebuješ, ale pokud to vnímáš jinak, tak si jej budeš muset pořídit ze svých úspor.“ Dcera má na krajíčku, ale nevzdává se. „**Tak já si ho koupím sama, ale nemám dost našetřeno. Půjčíš mi zbytek peněz?**“

Anotace

Naše potřeby a touhy i nátlak sociálních skupin i reklam nás často nutí si koupit novou věc či službu, na kterou nemáme dost peněz. V každém rodinném rozpočtu se mohou objevovat výdaje či investice, které jsou zatížené úvěrem. Dokonce i děti se někdy dožadují půjčky. Přestože se psychologové i ekonomové shodují, že by se děti rozhodně neměly učit návyku žít na dluh, většina dětí již na základní škole získá první zkušenost s půjčkou. **Jak se naučit zodpovědně přistupovat k úvěrovým produktům?** Co u půjček nepodceňovat a jak moc je důležitá znalost poplatkové politiky u jakéhokoliv dluhu? **A proč se tak apeluje v rámci finanční gramotnosti právě na pochopení úvěrové problematiky?** Případová studie poskytuje rychlou a jednoduchou orientaci v úvěrové politice, je odrazovým můstkem k pochopení názvosloví a zákonných podmínek úvěrů a půjček.

Cíl případové studie

Cílem případové studie na úrovni Standardu finanční gramotnosti a vzdělávacích oborů je vysvětlit základy úvěrů a půjček. Úvod do úvěrové politiky má pomoci studentům porozumět názvosloví, poplatkům (včetně zkratky RPSN) a případným dopadům nesplácení úvěru. Studenti se touto případovou studií naučí, že půjčka není zdarma. Dále zjistí, co znamená anuitní splácení úvěru a co je nutné u půjček sledovat před podepsáním úvěrové smlouvy.

Scénář výukové studie – projekt pro studenty

Základní otázky k řešení studie:

- ▶ Co je to půjčka/úvěr (nebo také tzv. jistina/úmor)?
- ▶ Jak se splácí úrok a jak půjčka/úvěr při anuitním splácení?
- ▶ Jaké úroky a poplatky je třeba znát před podpisem smlouvy?

Základní názvosloví půjček

Zahájení tématu půjček a úvěrů je primárně o objasnění principu produktu a jeho názvosloví. Mentor může začít výuku krátkou diskusí, v níž studenti odpovídají na následující dotazy:

- ▶ Co je to půjčka?
 - **Půjčka/zápůjčka/úvěr/dluh je závazek, jímž věřitel (vlastník peněz) přenechává peníze dlužníkovi, který se zavazuje je vrátit po uplynutí dohodnuté doby. Jako odměnu za dluh lze sjednat úrok.**
- ▶ Už mají studenti zkušenost s půjčkou? Pokud ano, jak ji spláceli?
 - Studenti, kteří zažili půjčku v rodině a nemuseli dluh nikdy splatit, se tak učí nesprávným finančním návykům a získávají nízkou finanční zodpovědnost. Tento zvyk může v budoucnu způsobit, že se lidé dostávají do exekucí (soudní vymáhání dluhu, kdy se věřitel domáhá právní cestou získat zapůjčené peníze zpět). Většina psychologů i ekonomů se shoduje na tom, že by se mládež minimálně na základní škole měla vyhýbat dluhům a učit se naopak spořicímu návyku.
- ▶ Za jakým účelem se lidé nejčastěji zadlužují?
 - Lidé si nejčastěji půjčují na své potřeby, které jsou vyvolané touhou něco vlastnit, něco zažít nebo investovat do podnikání, bydlení či jiných aktiv.

Mentor může doplnit diskusi nějakým konkrétním příkladem z praxe, který pomůže umocnit a uvědomit si význam závazku, který na sebe bere dlužník, spoludlužník a ručitel.

Spoludlužník má stejné povinnosti jako dlužník, je spoluvlastníkem dluhu. Automaticky se spoludlužníkem stává manžel/manželka. Dále se může stát spoludlužníkem osoba, která na výši takového závazku přistoupí, obvykle je to osoba blízká dlužníkovi – druh/družka apod.

Ručitel ručí svým příjmem dlužníkovi, a když dlužník řádně nesplácí svůj dluh, pak má povinnost uspokojit tuto pohledávku. Ručitel má právo po dlužníkovi dluh následně vymáhat. Má tedy o něco vyšší ochranu než spoludlužník. Příběh, který se rozhodne mentor sdílet, by měl mířit k objasnění, proč se lidé dostávají svou neznalostí a finanční nezodpovědností do exekuce, případně **insolvence** (osobní bankrot neboli pětiletý oddlužovací proces).

- ▶ V České republice máme přes 4,1 mil. exekucí, které má téměř 700 tis. lidí. (Tedy dlužník může mít více exekucí najednou.) <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>
- ▶ V ČR momentálně probíhá okolo 100 tis. oddlužení osob neboli insolvencí: www.insolcentrum.cz/stav-insolvenci-v-roce-2021-v-cr-klid-pred-bouri/

Statistiky EKCR

Statistiky insolvence